

STICHTING VOOR
CHRISTELIJKE FILOSOFIE

Jaarverslag 2014

van de

Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte

en van de

Stichting voor Christelijke Filosofie

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Bijeenkomsten	1
3. Onderwijs.....	2
Verslag en verantwoording van het onderwijs	2
Technische Universiteit Delft.....	3
Technische Universiteit Eindhoven	3
Universiteit Leiden	4
Universiteit Maastricht	4
Erasmus Universiteit Rotterdam.....	5
Universiteit Twente	5
Wageningen UR (University & Research centre)	7
4. Publicaties	7
5. Studiekringen.....	10
6. Nationale contacten.....	10
7. Internationale contacten	10
8. Centrum voor Christelijke Filosofie.....	10
9. Bestuur	11
10. Tot slot.....	11
Bijlage bij jaarverslag VRW/SCF 2014	13

1. Inleiding

De Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte (VRW), opgericht in 1935, stelt zich ten doel te werken aan en bij te dragen tot de verdieping van het wijsgerig inzicht in de geschapen werkelijkheid, en het vruchtbaar maken van dit inzicht voor wetenschap en samenleving. Staande in de traditie van het christelijk denken bouwt zij kritisch en vernieuwend voort op de calvinistische wijsbegeerte, zoals ontwikkeld door Herman Dooyeweerd en Dirk Vollenhoven. De Vereniging doet dit in een voortgaande confrontatie met wat andere denkers aan de beoogde verdieping van inzicht bijdragen en bijgedragen hebben.

Het geven van onderwijs vanuit bijzondere leerstoelen, het stimuleren en doen van onderzoek, het beleggen van studieconferenties, het uitgeven van tijdschriften en andere publicaties, het instandhouden en doen gebruik maken van een documentatiecentrum zijn de voornaamste middelen om het door de Vereniging nagestreefde doel te bereiken.

De Stichting voor Christelijke Filosofie (SCF; tot 2010: Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte) is het uitvoerend orgaan van de Vereniging en is tevens de verantwoordelijke rechtspersoon die de bijzondere leerstoelen beheert.

De besturen van de vereniging en van de stichting vormen een personele unie (dat wil zeggen dat de besturen identiek zijn).

Dit jaarverslag geeft een overzicht van de werkzaamheden van de Vereniging en de Stichting in 2014. Het jaarverslag biedt tevens een kader bij de beoordeling van de vraag in hoeverre de doelstellingen van Vereniging en Stichting in 2014 zijn bereikt.

2. Bijeenkomsten

Op 18 januari 2014 hield de Vereniging haar jaarlijkse studieconferentie, gekoppeld aan de algemene ledenvergadering van de VRW. De hoofdlezing met de titel 'Hoe oneindig is de wetenschap? Een verkenning van het grensvlak tussen wetenschap en geloof' werd gehouden door prof. dr. René van Woudenberg. Hij is hoogleraar epistemologie en metafysica aan de Faculteit der Wijsbegeerte van de Vrije Universiteit te Amsterdam en directeur van het Abraham Kuyper Center for Science and Religion. De ongeveer 100 deelnemers konden tijdens het middagedeelte deelnemen aan twee van in totaal 7 verschillende workshops:

(Over)behandelen	Prof. dr. D.J. Bakker
Atheïsme	Drs. F. Cupido
Grenzen aan de wetenschappelijke studie van religie	H.M.R.A. van Eyghen MA
'De Profeten' van Abraham Joshua Heschel	Ds. S. van der Zee
Sociologie van de warme grond	Dr. ir. C.M. Visser
Veiligheid en levensbeschouwing	Dr. R. van Steden en Prof. dr. J. Hoogland
Op zoek naar de bronnen van het christelijk wijsgerig denken	Ir. C. Verdouw

3. Onderwijs

Voor de Vereniging neemt het leerstoelenwerk een zeer centrale plaats in. De eerste bijzondere leerstoelen in Rotterdam en in Utrecht werden in 1947 gesticht. Het eerste college werd op 27 november 1947 door prof. dr. J.P.A. Mekkes gegeven aan de toenmalige Economische Hogeschool te Rotterdam. De volgende vestigingen van bijzondere leerstoelen waren in Utrecht (1947 tot 2006), Groningen (1948 tot 2008), Leiden (1949), Delft (1951), Eindhoven (1961), Wageningen (1986), Twente (1996) en Maastricht (2008).

De verslagen van het onderwijs worden per academisch jaar gemaakt (en niet per kalenderjaar). De verslaglegging in dit jaarverslag betreft derhalve het collegejaar 2013/2014.

Verslag en verantwoording van het onderwijs

Onze hoogleraren leggen verantwoording af aan het landelijk curatorium leerstoelen en aan het bestuur van de SCF in het door hen gemaakte verslag over het onderwijs, gegeven op de door hen beklede leerstoelen Christelijke Filosofie. Daarbij geven zij inzicht in hun onderwijs, hun publicaties, hun lezingen en overige activiteiten in verband met hun leerstoel.

Aan alle faculteiten zijn nu ook lokale curatoria gevormd, bestaande uit een afgevaardigde vanuit het landelijk curatorium leerstoelen en leden namens de betreffende faculteit. Dit versterkt de inbedding van de leerstoel binnen de faculteiten.

Voor het landelijk curatorium leerstoelen geldt een statuut dat de werkwijze regelt.

De verslagen van de hoogleraren hebben betrekking op de periode 1 september 2013 - 1 september 2014. De verslagen zijn besproken door de curatoren in de vergadering van het landelijk curatorium leerstoelen. Na bespreking van de verslagen heeft het curatorium deze verslagen vastgesteld.

De vastgestelde verslagen zijn door het bestuur van de Stichting voor Christelijke Filosofie toegezonden aan de Colleges van Bestuur van de betreffende universiteiten.

Bij het Centrum in Amersfoort zijn de complete verslagen op te vragen.

Naast het geven van college nemen onze hoogleraren tentamens af, beoordelen zij scripties en nemen zij deel aan diverse universitaire werkzaamheden, waaronder het begeleiden van promovendi. Ook publiceren zij in diverse media en houden zij lezingen.

In onderstaande tabel is af te lezen hoeveel studenten aan de colleges deelnamen, hoeveel tentamens er zijn afgelegd en hoeveel scripties zijn geschreven (tussen haakjes de aantallen van vorig collegejaar).

2013/ 2014	TUD	TUE	WUR	EUR	RUL	UM	Twente	Totaal
aantal studenten	45 (45)	30 (30)	30 (27)	45 (29)	23 (31)	35 (33)	36 (31)	244 (226)
tentamens	20 (20)	15 (17)	12 (17)	23 (17)	19 (21)	26 (0)	24 (12)	139 (104)
scripties	– (–)	– (–)	– (0)	– (2)	6 (2)	9 (0)	– (–)	15 (4)

Technische Universiteit Delft

Prof. dr. Marc J. de Vries verzorgde tijdens het academische jaar 2013/2014 de colleges aan de Technische Universiteit Delft. In de verslagperiode zijn drie collegereeksen gegeven:

Een reeks aan de hand van filosofische artikelen over het thema 'geloof en duurzaamheid' en reeksen aan de hand van het boek Denken, Ontwerpen, Maken, de delen I en II.

Prof. de Vries was promotor van ir. Christine van Burken die op 6 oktober 2014 promoveerde. De titel

van haar proefschrift was: 'Moral Decision Making in Network Enabled Operations'. Zij heeft hierin het normatieve praktijkbegrip gebruikt om casussen in de militaire ethiek te analyseren.

Technische Universiteit Eindhoven

Prof. dr. Maarten J. Verkerk verzorgde tijdens het academische jaar 2013/2014 de colleges aan de Technische Universiteit Eindhoven.

In het eerste semester gaf hij colleges over filosofische thema's in films onder de titel 'Inception: tussen droom en werkelijkheid'. In deze collegeserie is met name aandacht gegeven aan de verschillende filosofische thema's die in sciencefiction films aan de orde komen.

Onder andere is nader ingegaan op film als spiegel van de cultuur, de relatie tussen droom en werkelijkheid, breuklijnen in de geschiedenis van de filosofie, de multigelaagdheid van de werkelijkheid, de zin van de techniek, techniek als bedreiging, techniek als

bevrijding, mens en relatie, moraliteit, liefde en schuld, geloof in techniek, en de drijfveren van de mens.

In het tweede semester gaf Verkerk colleges over de veelkleurige relatie tussen religie, wetenschap en technologie onder de titel 'Waar het conflict werkelijk ligt'. Als leidraad is het boek 'Where the conflict really lies' van Alvin Plantinga gebruikt. Een Nederlandse vertaling van het boek verscheen in 2014.

In dit college werd eerst een introductie gegeven tot het nieuw atheïsme. Daarna zijn enkele colleges besteed aan het denken over geloof en wetenschap aan de hand van het denken van Dooyeweerd en Ferry. Vervolgens zijn in een tweetal colleges enkele hoofdlijnen in de wetenschapsfilosofie geschetst. Onder andere is ingegaan op het standaardbeeld van de wetenschap, falsificatie, sociologische kritiek, methodologisch anarchisme, en sociaal constructivisme. Het hoofdonderwerp was het analyseren van het boek van Alvin Plantinga. De studenten hebben zelf eerste de hoofdstukken gelezen, een korte samenvatting gemaakt en een kritische analyse gegeven. Daarna is het betreffende hoofdstuk klassikaal besproken. In het daarop volgende college is ingegaan op de kritiek van de studenten op Plantinga.

Universiteit Leiden

Prof. dr. Renée van Riessen verzorgde tijdens het academische jaar 2013/2014 de colleges aan de Universiteit Leiden.

In het najaar van 2013 werd door prof. Van Riessen een collegereeks gegeven over: "Levinas en Rosenzweig over taal en liefde". Dit bestond uit een vergelijkende lezing van de hoofdwerken van Levinas en Rosenzweig, met speciale aandacht voor de betekenis van taal en liefde voor hun idee van religie c.q. ethiek.

In het voorjaar van 2014 werd college gegeven over: "Levinas en Rosenzweig over verlossing." Dit bestond uit een vergelijkende lezing van de hoofdwerken van Levinas en Rosenzweig, met speciale aandacht voor

de betekenis van verlossing voor hun idee van religie c.q. ethiek.

De onderwijscommissie heeft in juni 2014 besloten deze module als Bachelor-cursus aan te bieden, vanwegeerschikking colleges en de eis dat meer Master-colleges in het Engels worden aangeboden. Dit heeft gevolgen voor de studenten-aantallen.

Prof. Van Riessen begeleidde twee bachelor-scripties en vier masterscripties op het gebied christelijke filosofie/joodse filosofie (o.a. over Kierkegaard, Levinas en de religie; Levinas en de literatuur; en de vraag naar de dood bij Levinas en Heidegger). Als derde beoordelaar was zij betrokken bij beoordeling en examens van Anne van der Horst "*Tussen twee oneindigheden: het gedicht*" (Gadamer en Derrida over Paul Celan).

Dr. Van Riessen was lid van de promotiecommissie van de dissertatie van Gary Keogh, *Reconstructing a Hopeful Theology in the Context of Evolutionary Ethics* (verdediging 11 juni 2014, Leiden).

Universiteit Maastricht

Prof. dr. Maarten J. Verkerk was in 2013-2014 voor de vierde keer coördinator en tutor van het vak 'Philosophical Ethics' van het University College Maastricht (UCM). Hij heeft drie groepen begeleid. Studenten waarderen met name de persoonlijke begeleiding en de vrije keuze van de paper. Met enkele studenten is doorgesproken over existentiële vragen.

Prof. Verkerk heeft vier studenten begeleid voor de Cap Stone scriptie:

- Bas van den Bergh: Business plan on the social enterprise Breathable & complementary Thesis on Business Ethics and social entrepreneurship.
- Elisabeth Doedes Breuning ten Cate: Privacy problems. A consequence of liberal thought?
- Eileen Kok: Enjoying a simple meal. An investigation into the expression of meaning in the meal through simplicity in the Netherlands.
- Sonja Rauch: Obesity and overweight in Mexico. The treatment of a public health problem with an inclusive and philosophical approach.

In het honours-programma heeft prof. Verkerk vijf studenten begeleid. Onderwerp: verborgen vooronderstellingen van wetenschap en filosofie. Dit is onder andere besproken aan de hand van het denken van Ferry, Dooyeweerd, Nursi en Clouser. Elke student heeft dit afgesloten met een scriptie over zijn of haar eigen vooronderstellingen. Twee van deze scripties zullen iets ingekort worden en nog wat meer toegespitst worden en daarna gepubliceerd worden in het filosofische blad Sophie.

Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. Roel Kuiper verzorgde tijdens het academische jaar 2013/14 de colleges aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Dit seizoen heeft hij twee collegeseries aan de EUR verzorgd (Bachelor 3), in het eerste en in het derde trimester. Het tweede college gaf hij samen met Joost Hengstmengel. Ook was er een gastcollege van prof. dr. J. J. Graafland.

De eerste serie had als thema: 'Inleiding in de christelijke filosofie'. Bestaat christelijke filosofie? En zo ja, wat houdt ze in? Welke bijdrage levert christelijke filosofie aan de visie op grote vraagstukken in wetenschap, cultuur en samenleving? Deze vragen werden besproken aan de hand van het denken van een van Nederlands grootste filosofen: Herman Dooyeweerd.

De tweede reeks had als thema: 'Economie van het genoeg'. Studenten maakten kennis met belangrijke christelijke denkers en discussies op het snijvlak van economie, markt, moraal en levensbeschouwing.

Per 1 januari 2014 is prof. Kuiper tevens benoemd aan de Theologische Universiteit in Kampen als buitengewoon hoogleraar op de leerstoel Christelijke identiteit in maatschappelijke praktijken'. Op 14 mei 2014 heeft hij er zijn inaugurele rede uitgesproken met de titel 'Identiteit en navolging'. Prof. Kuiper is benoemd als lid van de beoordelingscommissie voor het Rubiconprogramma van NWO (Alpha en Geesteswetenschappen).

Per 1 september 2014 is dr. Kuiper herbenoemd als bijzonder hoogleraar voor onze stichting aan de EUR.

Universiteit Twente

Prof. dr. Jan Hoogland verzorgde tijdens het academische jaar 2013/14 de colleges aan de Universiteit Twente.

In het voorjaar van 2013 gaf hij college over: 'Filosofie van de techniek'.

Ons moderne leven is doortrokken van techniek. Wij kunnen ons een bestaan zonder computers, elektrisch licht, automobilititeit en elektronische communicatiemiddelen nauwelijks meer voorstellen. Het is vanzelfsprekend geworden en kan ons niet meer verrassen.

Maar weten we eigenlijk wel techniek precies is? En waarom het zo belangrijk is in ons leven? Is techniek het iets van alle tijden of is de moderne techniek fundamenteel onderscheiden van de meer traditionele techniek? Wat is de verhouding tussen techniek en de natuurwetenschappen? En hoever dringt de techniek in ons leven door? Allemaal vragen die we ons normaal niet zo vaak stellen, maar die toch belangrijk zijn om op een verantwoorde manier met techniek bezig te kunnen zijn. In dit college werd stilgestaan bij de samenhang tussen levens- en wereldbeschouwing enerzijds en techniek en technische ontwikkeling anderzijds om de menselijke verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en toepassing van techniek beter in zicht te krijgen.

Verder gaf prof. Hoogland college over: 'Denkers over religie en geloof'.

Lange tijd heeft in West-Europa de gedachte bestaan dat met de Verlichting religie haar langste tijd wel gehad zou hebben. Inmiddels komen veel denkers daarvan terug. Weliswaar is secularisatie in Europa nog steeds een dominante trend. Tegelijk kan worden vastgesteld 1) dat veel godsdiensten wereldwijd nog steeds een groei te zien geven; 2) dat delen van de westerse wereld nog altijd heel godsdienstig zijn (denk bijvoorbeeld aan de Verenigde Staten); 3) dat er in West-Europa weliswaar sprake is van deïstitutionalisering van godsdienstigheid (secularisatie), maar dat tegelijk veel mensen er individueel allerlei varianten van spirituele en godsdienstige overtuigingen op na houden. De vraag kan dus gesteld worden of de mens niet toch 'ongeneeslijk religieus' is? Een vraag die andere vragen oproept: wat is religie; wat zijn de functies van religie; hoe verhoudt religie zich tot persoonlijke overtuigingen van mensen (hun geloof) en welke plaats neemt religie in binnen plurale samenlevingen? In dit college werd ingegaan op wat markante denkers over dit onderwerp hebben gezegd.

In het kader van de minor 'Wereldbeschouwing in filosofisch perspectief' gaf prof. Hoogland ook colleges:

Onderdeel 1: 'Filosofische reflecties over het begrip 'wereldbeschouwing'. De wereld waarin wij leven is niet zomaar een objectieve grootheid. Ieder mens heeft een interpretatie van die wereld en duidt de betekenis van alles waarmee hij geconfronteerd wordt. Sterker nog: is de wereld al niet voor ons geïnterpreteerd door generaties van mensen die eerder leefden dan wij en door de cultuur waarin wij leven? De wereld waarin ik geboren ben, is allerlei opzichten al gemaakt en vormgegeven. In wat wel wereldbeschouwingen genoemd worden verantwoord mensen zich over de wijze waarop zij de wereld interpreteren. Wereldbeschouwingen leveren zo gezien een bijdrage aan de wijze waarop mensen zich in het leven oriënteren. In deze module wordt nagegaan wat het begrip wereldbeschouwing precies inhoudt en wat de actuele waarde ervan is in een werkelijkheid waarvan het aanzien voor een belangrijk deel gevormd wordt door wetenschap en techniek.

Onderdeel 3: 'Pluralisme en pluriformiteit'. Moderne samenlevingen worden vaak gekenmerkt door een wereldbeschouwelijke en/of religieuze pluriformiteit: er leven mensen met verschillende culturele en wereldbeschouwelijke achtergronden door elkaar. Dat kan aanleiding geven tot ernstige tegenstellingen en botsingen. Soms tussen verschillende religies onderling, soms tussen religieuzen en niet-religieuzen, soms ook tussen verschillende seculiere wereldbeschouwingen (denk bijvoorbeeld aan het fascisme of communisme). Ruwweg zou je tussen twee extreme posities kunnen onderscheiden: 1) de overtuiging dat er maar één wereldbeschouwing of religie de ware kan zijn ("absolutisme"); 2) de overtuiging dat iedere wereldbeschouwing onvergelijkbaar is met andere en elk een eigen waarde of waarheid bevat ("relativisme"). In deze module werden verschillende opvattingen over de onderlinge verhouding tussen wereldbeschouwingen en religies bekeken om tot een eigen beoordeling te komen.

Wageningen UR (University & Research centre)

Prof. dr. ir. Henk Jochemsen verzorgde tijdens het academische jaar 2012/2013 de colleges aan de Wageningen Universiteit.

In de verslagperiode is onderwijs verzorgd in de vakken 'Philosophy of science' en 'Filosofie – wereldfilosofie in gesprek met reformatorische wijsbegeerte'. Qua inhoud was er bij beide vakken zowel continuïteit als vernieuwing in vergelijking met twee jaar geleden.

In het najaar van 2013 is een cursus gegeven over wetenschapsfilosofie. In periode 1 werden enkele inleidende colleges gegeven over kenmerken van (modern) wetenschap en over de cultuurfilosofische en religieuze achtergrond van wetenschap. In periode

2 werden diverse modellen van de verhouding tussen religie en wetenschap besproken evenals een normatief praktijkmodel van wetenschap, waarin 'geloof' en 'wetenschap' in een bepaalde verhouding tot elkaar werden gepositioneerd. Het debat over de relatie en over grensoverschrijdingen werden geïllustreerd aan de hand van het boek 'Wij zijn ons brein' van D. Swaab en aan 'Wij zijn niet ons brein' van A. Noe.

In het voorjaar van 2014 is college gegeven over Filosofie - wereldfilosofie in gesprek met reformatorische wijsbegeerte. Evenals twee jaar geleden vormde het boek van Hans van Rappard en Michiel Leezenberg (red.) 'Wereldfilosofie. Wijsgerig denken in verschillende culturen' de basis voor de collegestof.

Van 4 – 8 november 2013 is op initiatief van prof. Jochemsen en mede onder zijn leiding i.s.m. het Rathenau instituut (Stemerding) en prof. Poolman van de RUG en prof. H. Zwart van de RUN een workshop gerealiseerd in het kader van het Lorentz center, 'Synthetische biologie en de symbolische orde', met synthetisch biologen, filosofen/ethici en sociaal-wetenschappers.

4. Publicaties

Philosophia Reformata is het internationale wetenschappelijke tijdschrift van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte. Het publiceert wetenschappelijke artikelen en boekrecensies op alle terreinen van de filosofie, in het bijzonder in de traditie van de reformatorische wijsbegeerte. Het tijdschrift verschijnt eveneens in digitale vorm, op de website <http://www.brill.com/products/journal/philosophia-reformata>.

Voor PR is in 2014 een nieuwe redactieformule in werking getreden met een nieuwe redactionele structuur. Prof. dr. G. Glas is hoofdredacteur geworden en volgde daarmee prof. dr. B.M. Balk op, die deze functie vele jaren heeft bekleed.

Het tijdschrift wordt vanaf 2015 uitgegeven door uitgeverij Brill.

Het tijdschrift verscheen in 2014 met twee volumes. Volume 79, no.1 telde 96 pagina's. Volume 79, no.2 telde 120 pagina's. In totaal bevatte de jaargang 216 pagina's.

Philosophia Reformata werd eind 2014 op 451 adressen bezorgd.

Sopie is een uitgave van Buijten & Schipperheijn in opdracht van de Stichting voor Christelijke Filosofie. Sopie biedt een intellectuele uitdaging door kritisch na te denken over actuele onderwerpen, geïnspireerd door de christelijke traditie. De redactie van het tijdschrift wordt benoemd door het bestuur. Het blad is een voortzetting van het tijdschrift *Beweging*. Het blad verscheen in 2014 zes keer, met een omvang van steeds 52 pagina's. In februari was er een techniek-special, in oktober was er een onderwijs-special, in december was er een voedsel-special.

Hoofdredacteur is prof. dr. Jan Hoogland en de eindredactie is in handen van Aart Deddens.

Het aantal abonnees bedroeg eind 2014: 2.157 (2013: 2170).

Aspecten, het informatiebulletin van onze vereniging, verscheen in 2014 niet.

Aspects is een digitaal informatiebulletin voor buitenlandse leden en verscheen in 2014 niet.

Verantwoording is de filosofische boekenreeks van de Stichting en wordt uitgegeven door Uitgeverij *Buijten & Schipperheijn* te Amsterdam. In 2014 verscheen er een nieuw deel (31): 'Het echte conflict' van Alvin Plantinga. Het boek verscheen ook in een handelseditie.

Het idee dat er een diep conflict tussen geloof en wetenschap bestaat, is populair. Bekende wetenschappers zoals Richard Dawkins, Daniel Dennett, Herman Philipse, Dick Swaab en Piet Borst verkondigen het luidkeels. Religie is hierbij de grote verliezer: achterhaald, overbodig en zelfs een belemmering voor de ontwikkeling van de mensheid. In *Het echte conflict*, wereldwijd een bestseller, zet de gerenommeerde Amerikaanse filosoof Alvin Plantinga het populaire conflictidee verrassend op z'n kop. Hij beargumenteert dat wetenschap en naturalisme juist onvermijdelijk botsen: wie gelooft dat er geen God is, kan wetenschap niet meer vertrouwen. Dat is het echte conflict! Hij weerlegt daarbij op evenwichtige, grondige en heldere wijze de stelling dat er een ernstig conflict is tussen geloof en wetenschap. Evolutie en

theïstisch geloof zijn alleen maar schijnbaar met elkaar in strijd. De moderne natuurwetenschap toont niet aan dat wonderen onmogelijk zijn. En ook andere vaak genoemde conflicten zijn slechts oppervlakkig van aard. Vaak is er juist harmonie tussen geloof en wetenschap. Conflicten ontstaan pas wanneer mensen wetenschap gaan verwarren met atheïstische interpretaties van wetenschap.

Abonnees op de reeks ontvangen de boeken met korting. De reeks heeft in 2014: 175 abonnees (2013: 175).

Voor de reformatorische wijsbegeerte relevante overige publicaties waren in 2014 onder meer:

Van onze hoogleraar dr. Roel Kuiper (samen met Robert van Putten en Maarten Vogelaar) verscheen het boek 'Durf te denken' (uitgeverij Buijten & Schipperheijn). Het geloof daagt christenen uit om met een andere blik naar de wereld te kijken. Met geloven houdt het denken niet op. Sterker nog: het geloof scherpt het denken en geeft er richting aan. 'Durf te denken' is een goed motto voor christenen die hun weg zoeken in wetenschap en cultuur. Dit boek is een introductie in christelijk denken. Het boek is onderdeel van een cursus die wordt aangeboden aan christen-studenten in Nederland. Het biedt een oriëntatie in de grote vragen die een rol spelen bij de confrontatie tussen het christelijk geloof en de moderne cultuur.

Onder redactie van onze hoogleraar Renée van Riessen (samen met Onno Zijlstra) verscheen het boek 'Wat bezielt Kierkegaard?' (uitgeverij Damon).

Søren Kierkegaard blijft intrigeren. De belangstelling voor zijn werk is in de eenentwintigste eeuw groter dan ooit tevoren. Dat komt wellicht doordat hij niet zomaar denker is, maar existentieel denker, en niet alleen denker, maar ook schrijver, niet alleen filosoof, maar ook theoloog, niet alleen ironicus, maar ook komiek. Kierkegaard zoekt de lezer op in het bestaan en probeert haar of hem te bewegen tot een intensievere vorm van leven. Dat maakt zijn oeuvre existentieel. En hij ontwikkelt daarvoor een eigen literaire vorm.

In dit boek wordt vooral ingegaan op Kierkegaard als literator en als religieus schrijver, op zijn ethiek, de vreemde offerbereidheid van Abraham, en op Kierkegaards centrale begrip 'de enkeling'. Wat bezielt Søren – en wat bezielt ons?

Van de hand van prof. dr. ir. Egbert Schuurman, emeritus hoogleraar voor onze stichting aan de universiteiten van Delft, Eindhoven en Wageningen verscheen 'Tegendraads nadenken over Techniek'. In dit boek wordt kritischer naar de techniek gekeken dan over het algemeen gangbaar is. De over heersende gezindheid heeft veel weg van een technische heilsverwachting. Die overschatting van de techniek wordt dan vervolgens in problemen, dreigingen en soms zelfs rampen gelogenstraft. De auteur pleit voor een hoognodige verantwoordelijkheidsethiek voor de techniek. Dat biedt ruimte om de techniek in dienst van alles wat leeft te ontwikkelen. Daarbij is het benadrukken van het onderscheid tussen techniek en technologie ook tegendraads. Techniek behoort tot de zichtbare, waarneembare werkelijkheid. De technologie is de wetenschap - dus abstracte kennis - van die techniek. Vele filosofieën van de techniek richten hun denken op dat abstracte niveau en dromen daarmee weg. Dat is de oorzaak van onjuiste waardering en verkeerde inschattingen van toekomstige technieken als

genetische modificatie, computers, robots, cyborgs, en nanotechniek. Tegendraads is ook de moderne techniek mee als oorzaak te zien van de huidige financieeleconomische wereldcrisis. En niet

te vergeten de invloed van de techniek en van het technische denken op de spanning tussen de westerse en de islamitische cultuur. Met andere filosofen van de techniek heeft de auteur veel gemeenschappelijk: het leven in dezelfde wereld, met dezelfde problemen, ook van de techniek. Maar de levensvisie verschilt. Dat leidt tot boeiende confrontaties.

5. Studiekringen

Op enkele plaatsen in het land waren ook in 2014 studiekeringen actief. Zij houden zich bezig met verschillende onderwerpen en belichten die vanuit christelijk en reformatorisch filosofisch perspectief.

6. Nationale contacten

In 2014 zijn de contacten met de **Christen Juristen Vereniging (CJV)** onderhouden, zij het niet intensief.

De SCF is aangesloten bij de **Stichting Christelijk Sociaal Congres**.

7. Internationale contacten

De SCF onderhoudt formele contacten met de **Evangelische Forschungs Akademie (EFA)**, Duitsland. De SCF heeft een afgevaardigde in het curatorium van de EFA.

Met het **Herman Dooyeweerd Center** aan Redeemer University College in Ontario, Canada wordt informatie uitgewisseld.

De SCF is aangesloten bij de **International Association for the Promotion of Christian Higher Education (IAPCHE)**.

De VRW kent een aantal buitenlandse leden en er worden door hoogleraren en andere leden van de VRW diverse buitenlandse contacten onderhouden.

8. Centrum voor Christelijke Filosofie

Het Centrum fungeert als uitvoerder van de activiteiten van de Vereniging voor Reformatorische Wijsbegeerte en de Stichting voor Christelijke Filosofie. Het Centrum voert de administratie van leden, donateurs en abonnees en de financiële administratie, onderhoudt de websites, verzorgt de publicaties en fondswerving, organiseert conferenties en vergaderingen, ondersteunt het bestuur en commissies. Het Centrum huisvest en beheert de documentatie en de bibliotheek van de reformatorische wijsbegeerte en coördineert de verkoop van boeken. Het Centrum is gevestigd in Amersfoort.

De directeur heeft een belangrijk aandeel in de voorbereiding en uitvoering van het beleid en woont de bestuursvergaderingen bij.

Het bestuur is dankbaar voor de grote inzet van de medewerkers van het Centrum.

De **personele formatie** bestond in 2014 uit twee personen, te weten:

Heleen de Graaf	communicatie en relatiemanagement	0,6 fte (tot 01-03-2014)
Hillie van de Streek	directeur	0,8 fte.

De directeur verrichte in 2014 ook werkzaamheden voor het Professor Dr. G.A. Lindeboom Instituut, op basis van een wederzijdse overeenkomst van 'kosten voor gemene rekening'.

Per 1 maart 2014 beëindigde Heleen de Graaf haar dienstverband.

Gert Dijk verzorgde als free-lancer de boekhouding.

Vrijwilligers:

Inge de Graaf	ledenadministratie
Matthijs Dekker	bibliotheek
Bas de Vries	archieff
Joost Verwijs	communicatie
Remco van Mulligen	communicatie
Fred Cupido	vertaler Nederlands-Engels
Peter Vijfhuizen	advies financieel management
Bruce Wearne	vertaler

Fondswerving en PR

Fondswerving geschiedt op diverse manieren. Middelen die daarbij worden gebruikt zijn advertenties en persoonlijke mailings aan onze donateurs. Zoals gebruikelijk zijn er in 2014 drie fondswervingsbrieven verzonden aan de donateurs (in mei, september en december).

Aan publiciteit is in 2014 het nodige gedaan: door middel van de website is publiciteit gegeven aan onze colleges, publicaties en studieconferentie. Daarnaast werden uitnodigingen verzonden aan ons e-mailbestand, werden persberichten verspreid en vonden er ontmoetingen plaats met studenten(verenigingen).

9. Bestuur

Het bestuur vergaderde acht keer in 2014. Het bestuur heeft zich in het verslagjaar bezig gehouden met terugkerende zaken zoals herbenoemingen hoogleraren, fondswerving en financiën en organisatie van activiteiten. Met name het genereren van structurele inkomsten heeft opnieuw veel aandacht gevraagd van het bestuur. Daarnaast heeft het bestuur zich gebogen diverse onderwerpen zoals: overgang van de uitgave van *Philosophia Reformata* naar Brill, internationale conferentie enz.

Per 1 juli 2014 heeft Ida Slump – Schoonhoven het bestuur verlaten. Zij heeft twee termijnen deel uitgemaakt van het bestuur.

Sinds januari 2014 bekleedt Dik den Hollander de functie van penningmeester in het bestuur.

Ledental

Op 31 december 2013 bedroeg het ledental van de VRW: 445 leden.

Het ledental van de VRW is in 2014 gedaald. Op 1 januari 2015 telde de VRW 407 leden.

10. Tot slot

Op de voorjaarsconferentie van het Christelijk Sociaal Congres van 2014 sprak onze hoogleraar prof. dr. Jan Hoogland over de relevantie van christelijke organisaties in de participatiesamenleving. Deze samenleving doet een beroep op de moraal van burgers. "Ten diepste is de *civil society* een morele orde, waarin een ethos van empathie een centrale rol moet kunnen spelen." Probleem is volgens Hoogland dat maatschappelijke organisaties zich echter volledig richten op staat en markt. "Zij gedragen zich primair als uitvoerders van overheidsbeleid die primair verantwoording verschuldigd zijn

tegenover overheid, inspectie en toezichtsorganen. In plaats van burgers als mede-eigenaren te beschouwen zien zij burgers nog slechts als klant. Bovendien zijn burgers steeds meer zelf die taal van staat en markt gaan overnemen en zien zij maatschappelijke organisaties vooral nog als dienstverleners.” Op de vraag wat maatschappelijke organisaties te doen staat antwoordt Hoogland: “De belangrijkste taak van maatschappelijke organisaties is om hun morele doelstellingen weer centraal te stellen. Zich af te vragen waarom men ze vandaag weer zou moeten oprichten als zij nog niet bestonden. Geen vruchteloze vragen over continuering binnen de oude verhoudingen, maar vragen naar de bedoeling.

Dat wil zeggen:

1. niet de doelen, maar de bedoeling van de organisatie weer centraal stellen. De doelen moeten in dienst staan van de bedoeling;
2. de burger weer centraal stellen en als één van de morele eigenaren van de organisaties zien;
3. de professionals weer in hun kracht zetten;
4. zich verantwoorden tegenover inspectie, toezichhouders en overheden vanuit de betrokkenheid bij eigen morele doelstelling;
5. leren dat betrokkenheid van burgers en medewerkers veel kostenefficiënter is dan de inzet van externe adviseurs en consultants.

Maatschappelijke organisaties uit de christelijk-sociale traditie moet het gedeelde eigenaarschap in de genen zitten. Immers, veel van deze organisaties zijn vanuit (veelal kerkelijke) gemeenschappen ontstaan. Gemeenschappen die een verhaal hadden bij de wijze waarop zij het publieke belang wilden dienen en die niet schuwden dit verhaal in een morele taal te expliciteren. Juist door de geschetste onteigeningsprocessen is de identiteit van deze organisaties steeds meer onder druk komen te staan en zijn zij steeds algemener, steeds minder herkenbaar, steeds minder eigen geworden. Streven naar gedeeld eigenaarschap zal van deze organisaties vragen weer herkenbaar te zijn, dat wil zeggen zich weer duidelijk uit te spreken over hun bedoeling en over hun morele idealen met betrekking tot de inrichting van een goede en rechtvaardige samenleving.”

(De lezing is gepubliceerd in Sophie, april 2014).

Amersfoort, mei 2015

Bijlage bij jaarverslag VRW/SCF 2014

Overzicht van Verenigings- en Stichtingsorganen (per 31 december 2014)

Bestuur (zittingstermijn vier jaar)

Drs. A. Berger	(2015) voorzitter
Dr. K. van Bekkum	(2017)
Prof. dr. G.J. Buijs	(2016) (onderwijs en onderzoek)
D. den Hollander	(2018) penningmeester
Ing. A.F. de Visser	(2015) (voortgezet onderwijs)
Drs. W. Vollbehre	(2015) secretaris
T.A.G. Zeldenrust	(2016) (sponsoring)

Curatorium (zittingstermijn vier jaar)

Prof. dr. F. van der Duyn Schouten	(2016) voorzitter
Prof. dr. J.J. Graafland	(2015)
Prof. dr. J. Kennedy	(2017)
Dr. P. Blokhuis	(2017)

Bijzonder hoogleraren (benoemingstermijn divers)

Prof. dr. J. Hoogland	Universiteit Twente	(2015)
Prof. dr. ir. H. Jochemsen	Wageningen Universiteit	(2018)
Prof. dr. R. Kuiper	Erasmus Universiteit	(2018)
Prof. dr. R. van Riessen	Universiteit Leiden	(2016)
Prof. dr. M.J. Verkerk	Technische Universiteit Eindhoven	(2017)
Prof. dr. M.J. Verkerk	Universiteit Maastricht	(2018)
Prof. dr. M.J. de Vries	Technische Universiteit Delft	(2017)

Redactie *Philosophia Reformata* (zittingstermijn vier jaar)

Prof. dr. G. Glas	(2018) voorzitter
Dr. ir. G. de Ridder	(2018)
Drs. D.L. van der Tholen	(2018) boekbesprekingen
M.R. Berger, M.A.	(2018) secretariaat

Redactie *Sopie* (zittingstermijn vier jaar)

Prof. dr. J. Hoogland	(2017) hoofdredacteur
Ing. P. de Boer	(2018)
A. Deddens	eindredacteur
Mw drs. R. Ebbens-van Aalst	(2016)
Dr. J. Ester	(2017)
Drs. I.D. Haarsma	(2018)
Dr. ir. R.A. Jongeneel	(2015)
Drs. M.H. Medema	(2016)
Drs. R. Muis	(2018) webredactie
Mw. drs. D.G. Rots	(2018)
Dhr. J.P.L. van Seventer	(2016)
Dr. P.H. Vos	(2018)
Dr. K. van der Zwaag	(2015)

Redactie Verantwoording (zittingstermijn vier jaar)

Mr. drs. A.M. van den Beukel	secretaris
Dr. R. Henderson	(2014)
Dr. ir. J. de Ridder	(2016)
Mw D.E. Slump-Schoonhoven	(2015)
Drs. G. Sneep	uitgever
Dr. ir. J. van der Stoep	(2014)
Dr. ir. H. J. de Vries (voorzitter)	(2016)

Centrum voor Christelijke Filosofie

Mw. drs. H.J. van de Streek	directeur
-----------------------------	-----------